

Kohtuasi C-472/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

25. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (pealinna Varssavi rajoonikohus Varssavis)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

21. juuni 2023

Hageja:

L. sp. z o.o.

Kostja:

A.B.S.A.

Põhikohtumenetluse ese

Tarbijakrediidileping – Intress, mida pank nõuab lisaks väljamakstud kapitalile ka laenukuludelt – Olukord, kus tegelik aastane intressimäär oleks lepingus märgitud intressimäärast madalam, kui intressi arvestatakse ainult väljamakstud laenukapitalilt – Teavitamiskohustuse rikkumine – Laenuvõtja õigusjärglase nõue tarbijakrediidilepingu sõlmimisega seotud intresside ja kulude katmiseks – Sellise karistuse proportsionaalsus, mis näeb ette, et teavitamiskohustuse rikkumise korral, olenemata selle rikkumise liigist, loetakse laen intressivabaks ja tasuta laenuks.

Eelotsusetaotluse õiguslik põhjendus

Direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkt g – Ebaõiglane tingimus tarbijakrediidilepingus – Teavitamiskohustuse täitmata jätmine olukorras, kus laenuvõtja esitatud tegelik aastane intressimäär on kõrgem kui lepingutingimused mittesiduvaks tunnistava otsuse korral – Direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2

punkt k – Olukord, kus tarbijal puudub võimalus kontrollida lepingu täitmisega seotud tasude tõusu põhjustava olukorra tekkimist – Sellise ainsa karistuse kooskõla direktiivi 2008/48/EÜ artikliga 23, mis on liikmesriigi õiguses laenuandjale ette nähtud teavitamiskohustuse täitmata jätmise eest ja mis seisneb laenu tunnistamiseks intressivabaks ja tasuta laenuks.

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artikli 10 lõike 2 punkti b tuleb direktiivi põhjenduste 6, 8 ja 31 kontekstis tõlgendada nii, et juhul, kui teatavate lepingutingimuste ebaõiglaseks tunnistamise tõttu on laenuandja poolt krediidilepingu sõlmimisel esitatud laenu tegelik aastane intressimäär kõrgem kui see oleks eeldusel, et ebaõiglane lepingutingimus ei ole siduv, eiraks laenuandja talle selles õigusnormis pandud kohustust?
2. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artikli 10 lõike 2 punkti k tuleb direktiivi põhjenduste 6, 8 ja 31 kontekstis tõlgendada nii, et piisab tarbijale teabe edastamisest selle kohta, kui sageli, millistes olukordades ja maksimaalselt mis protsendi võrra võib tõsta lepingu täitmisega seotud tasusid, isegi kui tarbijal puudub võimalus sellise olukorra tekkimist kontrollida ja tasu võib tulemusena tõusta kahekordseks?
3. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artiklit 23 tuleb direktiivi põhjenduste 6, 8, 9 ja 31 kontekstis tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad teavitamiskohustuse rikkumise eest laenuandjale ette ainult ühe karistuse, olenemata teavitamiskohustuse rikkumise raskusastmest ja selle mõjust tarbija võimalikele otsustele krediidilepingu sõlmimise kohta, ja see karistus seisneb laenu muutmises intressivabaks ja tasuta laenuks?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, põhjendused 6, 8, 9, 19, 31, 47; artikli 10 lõike 2 punkt g, artikli 10 lõike 2 punkt k, artikkel 23.

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes, artikli 6, lõige 1.

Euroopa Kohtu 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842).

Viidatud riigisiseseid õigusnormid

Tsiviilseadustiku (Kodeks cywilny) artikli 385¹ lõiked 1 ja 2:

„Lõige 1. Tarbijalepingu tingimused, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade kommetega ja tarbija huve tõsiselt kahjustab (keelatud lepingutingimused). See ei kehti tingimuste kohta, mis puudutavad poolte põhisooritusi, sh hinda või tasu, kui need tingimused on sõnastatud ühetimõistetavalt.

Lõige 2. Kui mõni lepingutingimus ei ole lõike 1 kohaselt tarbijale siduv, jääb leping muus osas pooltele siduvaks.

12. mai 2011. aasta tarbijakrediidiseaduse (Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim) artikli 30 lõike 1 punktid 7 ja 10:

7. Tarbijakrediidilepingus tuleb, arvestades artikleid 31–33, määratleda tegelik aastane intressimäär ja tarbija makstav kogusumma, mis on määratud tarbijakrediidilepingu sõlmimise päeval koos kõigi selle summa arvutamisel kasutatud andmetega.

[...]

10. Tarbijakrediidilepingus tuleb, arvestades artikleid 31–33, määratleda teave muude kulude kohta, mida tarbija on kohustatud seoses tarbijakrediidilepinguga kandma, eelkõige tasud, sh ühe või mitme sellise konto haldustasud, millele makse- ja väljamaksetehingud salvestatakse, koos tasudega maksevahendite kasutamise eest nii maksete kui ka väljamaksete tegemiseks, lepingutasud, marginaalid, samuti lisateenuste kulud, eelkõige kindlustuskulud, kui need on laenuandjale teada, ja nende tasude muutmise tingimused“.

12. mai 2011. aasta tarbijakrediidiseaduse (Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim) artikli 4 esimene lõik:

„Juhul, kui laenuandja rikub artikli 29 lõiget 1, artikli 30 lõike 1 punkte 1–8, 10, 11, 14–17, artikleid 31–33, artikleid 33a, 36a–36c, on tarbijal õigus pärast laenuandjale kirjaliku avalduse esitamist maksta laen tagasi ilma intressi ja muude laenuga seotud tasudeta, mille ta peaks tasuma lepingus ettenähtud tähtaegadeks ja viisil“.

Faktiliste asjaolude ja menetluse kokkuvõte

- 1 D.K. sõlmis kostjaga laenulepingu summas 40 000 Poola zlotti. Tagasimakstav kogusumma oli lepingu sõlmimise päeva seisuga 64 878,45 Poola zlotti ja hõlmas laenu kogusummat ja laenu kogukulu. Laenu kogukulu hõlmas intresse summas 19 985 Poola zlotti ja teenustasu summas 4 893,38 Poola zlotti. Krediidi tegelik kulukuse aastamäär oli 11,18%.
- 2 Lepingus oli märgitud, et pank võtab laenu teenindamise ja lepingu sätete muutmisega seotud tegevuste eest tasusid ja teenustasusid vastavalt lepingus sätestatud ning tasude ja teenustasude määradele. Tasusid ja teenustasusid saab muuta vähemalt ühe tingimuse esinemisel järgmistest tingimustest: alampalga suuruse muutumine ja järgmiste statistikaameti (Główny Urząd Statystyczny) avaldatud näitajate taseme muutumine: inflatsioon, keskmine kuupalk ettevõtlussektoris, energiahindade, sideteenuste hindade muutumine, pankadevaheliste teenuste hindade ja Poola Keskpanga (Narodowy Bank Polski) kehtestatud intressimäärade muutumine, niisuguste teenuste ja tehingute hindade muutumine, mida pank kasutab oma pangatoimingutes ja muudes toimingutes, panga osutatavate teenuste ulatuse või vormi muutumine (sh kõnealuse pangateenuse funktsiooni muutumine või sellele uue funktsiooni lisandumine) ulatuses, milles need muudatused mõjutavad panga kulusid või juhul kui need mõjutavad panga kulusid, mida pank kannab seoses lepingu täitmisega, kohtuotsuste, haldusasutuste otsuste, volitatud asutuste juhtnööride või soovitude muudatused ulatuses, milles need mõjutavad kulusid, mida pank kannab seoses lepingu täitmisega.
- 3 Tasud määratleti dokumendis „Tasude ja teenustasude määrade tabel A.B.S.A. üksiklientidele“. Selles tabelis täpsustati selliste tasude määrad nagu panga arvamuse, tõendi, laenukonto ajaloo väljastamise tasu, kliendile kirjade, sh meeldetuletuste ja korralduste, kättesaamise kinnitusega kirjade saatmise tasud. Tabelis olid ära toodud ka laenu väljamaksmisega seotud ühekordsed tasud, mis olid ühekordsed ja mida ei võetud (määratletud tasudena tasemel „0“) ja lepingu lisa sõlmimisega seotud tasud tellitud sularaha välja võtmata jätmise eest zlotimaksete jaoks.
- 4 Tabelis oli ette nähtud ka tasude tõstmise mehhanism, mille kohaselt ei tohi tasude ja teenustasude suurust muuta sagedamini kui 4 korda aastas, tasusid ja teenustasusid ei tohi muuta rohkem kui 200% ulatuses senisest tasust või teenustasust (see muudatus ei puuduta tasusid, mis varem puudusid või olid tasemel „0“), kõnealuse tasu või teenustasu suuruse muutmine peab toimuma hiljemalt 6 kuu jooksul alates selle muudatuse tegemise eelduse tekkimisest, tasude või teenustasude määrade sätestamisel teenuste eest, mille puhul pank seni kas ei võtnud tasu/teenustasu, või uute toodete või teenuste tasude/teenustasude määrade sätestamisel arvestatakse tehtavate toimingute töömahtu ja panga kantavate kulude taset.

- 5 Kogutud tõenditest ilmneb, et krediidilepingu täitmise käigus võttis pank intressi, mida ei arvestatud ainult summalt, mis tarbijale otseselt välja maksti, vaid ka laenu kogukulult. Kui intressi oleks arvestatud ainult laenu kogusummalt, oleks aastane tegelik aastane intressimäär olnud madalam kui krediidilepingus näidatud määr.
- 6 L. sp. z o.o. omandas D.K. käest kõik nõuded, mis tal võivad laenuandja suhtes olla, sh nõuded, mis tulenevad tasuta laenu karistuse kohaldamisest tarbijakrediidiseaduse artikli 45 kohaselt.
- 7 L. sp. z o.o. nõuab kostjalt 12 905,80 Poola zloti tasumist koos seadusjärgse viivisega alates 29. aprillist 2021 kuni tasumise päevani seoses tarbijakrediidilepingust tulenevate kulude ja intressiga, mis on seotud tarbijakrediidiseaduse artiklist 45 tuleneva karistusega.

Põhikohtumenetluse poolte peamised argumendid

- 8 Kostja hinnangul rikkus pank lepingu sõlmimisel õigusnorme, mis käsitlevad teavitamiskohustust [tarbijakrediidiseaduse artikli 30 lõike 1 punkt 7, millega võeti üle direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkt g] ja õigusnorme, mis puudutavad tasumisele kuuluvat kogusummat, sest laenuandja arvestas tasumisele kuuluva intressi mitte ainult laenuvõtjale väljamakstud summalt, vaid laenu kogukulult. Kostja ei täpsustanud tingimusi, millistel võib krediidilepinguga seotud tasusid tõsta [ehk rikkus tarbijakrediidiseaduse artikli 30 lõike 1 punkti 10, millega võeti üle direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkt k].

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 9 Kohtul on kahtlus, kas direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkti g rikkumine, mis seisneb lepingus tegeliku aastase intressimäära näitamises suuremana ja teavitamiskohustuse rikkumises direktiivi artikli 10 lõike 2 punkti k kohaselt, põhjendab karistuse kohaldamist kõnealuse direktiivi artikli 23 kohaselt ehk laenu tunnistamist tasuta laenuks (ilma intressi ja kuludeta) tarbijakrediidilepingu artikli 45 kohaselt.
- 10 Kohus kaalutleb, kas lihtsalt tasude tõstmise põhjuste loetlemine, samuti nende tasude tõstmise mehhanismide nimetamine on piisav, et lugeda teavitamiskohustus täidetuks. Kui ei, siis kas saab kinnitada, et teabe ebapiisav ulatus kujutab endast teabe puudumist, mis põhjendab tarbijakrediidiseaduse artiklist 45 tuleneva karistuse kohaldamist.
- 11 Kohtu kahtlused puudutavad ka küsimust, kas selline karistus on proportsionaalne, mille võib määrata olenemata teavitamiskohustuse rikkumise liigist ja selle rikkumise mõjust tarbija otsusele leping sõlmida.

- 12 Kohus jagab selle kohtu kahtlusi, kes esitas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtus pooleliolevas kohtuasjas C-678/22, mis puudutab ebaõiglast lepingutingimust, mis võimaldab laenuandjal võtta intressi mitte ainult väljamakstud laenusummalt, vaid ka laenukuludelt. Kui selline tingimus loetakse ebaõiglaseks ja seega tühiseks, viiks see järeldusele, et tegelik aastane intressimäär on madalam kui algselt lepingus sätestatud.
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on aga arvamusel, et vaatamata asjaolule, et niisuguses olukorras sisaldas tarbijakrediidileping ebaõiget teavet tegeliku aastase intressimäära kohta ja selle tulemusena ka tarbija tasutava kogusumma kohta, ei saanud selline tegevus realselt mõjutada tarbija otsust. Kui lepingus märgitud tegelikust aastamäärast allapoole jääv pakkumine jätaks tarbija sellest võimalusest ilma ja võiks viia tarbija lepingu sõlmimiseni arvates, et lepingu tingimused on talle soodsamad kui tegelikult, siis sellist olukorda ei teki, kui laenuandja märgib selle summa suuremaks, mistõttu on tema pakkumine tarbija jaoks vähem atraktiivne ega saa julgustada teda lepingut sõlmima.
- 14 Seoses sellega on kohtul tekkinud kahtlused, kas ebaõige teabe tegeliku aastase intressimäära kohta olukorras, kus see ei muuda laenuandja pakkumist atraktiivsemaks, saab lugeda võrdväärseks teabe puudumisega ehk teavitamiskohustuse rikkumisega, mis annab aluse karistuse kohaldamisele. Ühest küljest nimelt teavitatakse tarbijat, et tema kohustus on suurem kui see tegelikult on, teisest küljest aga ei saa see mõjutada negatiivselt tarbija valikut pakkumiste vahel. Samas on tarbijal õigus kasutada direktiivist ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes tulenevaid õiguskaitsevahendeid kaitse saamiseks väärt arvestatud intresside korral.
- 15 Võttes arvesse, et tarbijakrediidi direktiivi eesmärk ei ole ainult tarbijate, vaid ka ühtse turu kaitsmine ja kõigile laenuandjatele võrreldavate tingimuste pakkumine sellel turul tegutsemiseks, mis tuleneb direktiivi 2008/48/EÜ põhjendustest 6, 8 ja 9, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et artikli 10 lõike 2 punkti g tuleks tõlgendada nii, et teavitamiskohustuse rikkumist, mis seisneb tegeliku aastase intressimäära näitamises suuremana ja seega kogu maksmisele kuuluva kogusumma näitamises suuremana, ei saa lugeda aluseks karistuse kohaldamisele tarbijakrediidiseaduse artikli 45 lõike 1 kohaselt, millega rakendatakse eeltoodud direktiivi artiklit 23.
- 16 Käesolevas asjas on kohtul kahtlus, kas tarbijakrediidilepingus niisuguste elementide näitamine tasude suuruse muutmise põhjendusena, mida tarbija ei saa kontrollida, vastab tarbijakrediidiseaduse artikli 30 lõike 1 punktis 10 ette nähtud tingimusele, millega rakendatakse direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkti k. Tarbijal ei ole lepingu sõlmimise ja hiljem selle täitmise ajal teadmisi panga kasutatavate teenuste hinna kohta, leping aga ei kohusta laenuandjat näitama, millised kulud on suurenenud ja kuidas on need kulud seotud tasude tõstmisega. Veelgi mahukam on viide kohtulahenditele, mis võivad mõjutada lepingu täitmisega seotud kulusid, sest ei saa välistada, et teatavate lepingutingimuste tunnistamine keelatud tingimusteks võib tuua laenuandja jaoks

kaasa lepingu täitmisega seotud kulude suurenemise, mis aga ei saa anda alust nende kulude ülekandmiseks tarbijale.

- 17 Kohus kahtleb, kas direktiivi artikli 10 lõike 2 punkti k kontekstis tasude suurendamist võimaldavate põhjuste loetlemine ja ühekordse tasude suurendamise piirmäära sätestamine on piisav selleks, et tarbija oleks teavitatud sõlmitud krediidilepinguga seotud tasude tõstmise põhimõtetest. See, et laenuandja esitab tasude suurendamise aluseks olevad põhjused, mille tekkimist ei saa kontrollida, sätestamata lepingus otseselt kohustust neile põhjustele viidata, samuti ilma, et oleks võimalik kontrollida konkreetse põhjuse mõju tasu suurusle, ei ole eeltoodud õigusnormis ette nähtud teavitamiskohustuse täitmine. Kohtu hinnangul ei tundu piisavat sellest, kui eraldi dokumendis teavitatakse tarbijat, et tasude suurus saab muuta 4 korda aasta jooksul ja näidatakse ära ühekordse muudatuse piirmäär. Laenuandja näitas sõna otseses mõttes ära tingimused, millel võib tasude suurus muuta, aga tarbija tegelikult ei tea, et eeldus on täidetud ja et kõnealune eeldus tõi kaasa tasu suuruse muutmist põhjendavate kulude kasvu, ning tal puudub tagatis, et teda sellest teavitatakse.
- 18 Kohtul on kahtlused, kas liidu õigusnormide kontekstis saab lugeda piisavaks selle, et liikmesriigi õigus näeb ette ainult ühe karistuse olenemata sellest, millist liiki rikkumine on toimunud seoses krediidilepingus sisalduva teabega. Kohtu hinnangul tundub tõenäoline, et kõnealuste tasude küsimus, võttes arvesse, et need puudutavad kõrvalisi probleeme, laenu tehnilist teenindamist ja eelkõige nende tasude tõstmise või langetamise mehhanismi, ei ole tarbija jaoks lepingu sõlmimisel olulise tähendusega.
- 19 Seoses eeltooduga kahtleb kohus, kas kõnealuse direktiivi artikliga 23, eelkõige määratava karistuse proportsionaalsusega seotud kohustuse kontekstis, on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, millega rakendatakse direktiivi sätet, mis näeb laenuandjale lepingu sõlmimisel teavitamiskohustuse täitmata jätmise eest ette ainult ühe karistuse, olenemata direktiivi liikmesriigi õiguskorda ülevõtva õigusnormiga pandud kohustuse rikkumise liigist ja raskusastmest. Karistuse ebaproportsionaalseks tunnistamise korral tekitab küsimus, kas liikmesriigi kohus peaks piirduma selle kohaldamisest loobumisega või võib kohus kohaldada seda osaliselt.